

Uznawalność wykształcenia w Polsce i za granicą

(wg stanu prawnego na 31.01.2012r.)

Dla zapewnienia każdemu obywatelowi Unii Europejskiej możliwości efektywnego korzystania z zasady swobodnego przepływu pracowników oraz zapewnienia możliwości wykonywania wyuczonego zawodu w państwie innym niż państwo, w którym kwalifikacje do tego zawodu uzyskał, wprowadzono w Unii Europejskiej ogólnie obowiązujący system ułatwiający uznawanie kwalifikacji zawodowych (czyli system wzajemnego uznawania kształcenia i szkolenia zawodowego), pomiędzy państwami członkowskimi. Podstawowym założeniem przepisów unijnych jest uznanie, że osoba posiadająca pełne kwalifikacje do wykonywania zawodu w swoim kraju jest również wykwalifikowana do wykonywania tego samego zawodu w innym państwie członkowskim UE. Poszczególne państwa członkowskie Unii Europejskiej, mogą mieć jednak odmienne wymagania dotyczące kwalifikacji zawodowych, niezbędnych do świadczenia pracy w określonych zawodach oraz sposobu dokumentowania faktu posiadania tych kwalifikacji.

Ogólna reguła systemu uznawania kwalifikacji zawodowych stanowi, iż uzyskanie uznania posiadanych kwalifikacji zawodowych jest konieczne tylko wtedy, gdy zawód który chcemy wykonywać w wybranym państwie Unii Europejskiej (przyjmującym) jest tzw. „zawodem regulowanym”. W innym wypadku, kwalifikacje uznaje pracodawca. To, czy dany zawód trafi na listę zawodów regulowanych, lub nie (z pewnymi wyjątkami), zależy od ustawodawstwa danego kraju, np. zawody uznane za regulowane w Polsce, mogą być zawodami nieregulowanymi w innych krajach UE.

▪ **Postępowanie w przypadku uznawanie dyplomów obywateli polskich**

1) do celów akademickich

czyli w sytuacji potrzeby uznania dokumentu w celu dalszego kształcenia się lub ubiegania się o stopień naukowy. Nie ma przepisów ogólnowspólnotowych, każdy kraj posiada własne przepisy regulujące tę kwestię. Szczegółowe informacje można uzyskać, kontaktując się z ośrodkiem ENIC/NARIC w danym kraju (**ośrodki informacji – NARIC**):

http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/adnaric_en.html

2) do celów zawodowych

czyli w sytuacji potrzeby uznania dokumentu o wykształceniu w celu wykonywania zawodu lub działalności zawodowej - chodzi o uznanie posiadanych kwalifikacji, a nie uzyskanych stopni i tytułów naukowych (**ośrodki informacji [contact points] o uznaniu kwalifikacji**)

zawodowych w państwach członkowskich UE, EOG oraz Szwajcarii):
http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/contact-points/info-points_en.pdf.

Jak wspomnieliśmy we wstępie mogą wystąpić tu dwa przypadki:

- zawód regulowany – zawód, którego wykonywanie jest uzależnione od spełnienia wymagań kwalifikacyjnych i warunków określonych w odrębnych przepisach (**Ustawa z dnia 18 marca 2008 o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich UE** - Dz. U Nr 63 z 2008 roku, poz. 394:

http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/55/47/55476/Ustawa_z_dnia_18_marca_2008.pdf; **dyrektywy unijne** - (Dz.U L255/22 z 30.09.2005r.): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:255:0022:0142:PL:PDF>

- zawód nieregulowany – kwalifikacje uznaje pracodawca.

▪ **A co z uznawalnością dyplomów – zagranicznych w Polsce i polskich za granicą?**

- *Uznawalność dyplomów zagranicznych w Polsce*

Przepisy polskie dopuszczają dwie możliwości uznawania zagranicznych dokumentów o wykształceniu:

- poprzez nostryfikację,
- w myśl procedur określonych przez umowy międzynarodowe.

Procedura w przypadku obywatela innego kraju chcącego dostać się na studia w Polsce jest zależna jest od stopnia wykształcenia będącego przedmiotem ubiegania się. I tak:

- uznanie zagranicznego świadectwa w celu ubiegania się o przyjęcie na **studia pierwszego stopnia lub jednolite studia magisterskie** w Polsce:

Jeżeli świadectwo nie jest objęte żadną umową międzynarodową, wtedy jego równoważność z odpowiednim świadectwem polskim może zostać stwierdzona jedynie w drodze nostryfikacji, zgodnie z **rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dn. 6 kwietnia 2006 r. w sprawie nostryfikacji świadectw szkolnych i świadectw maturalnych uzyskanych za granicą** (Dz.U. nr 63 z 2006 roku, poz.443):

http://nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/55/97/55973/nostryfikacja_swiaectw.pdf

Nostryfikacji świadectw szkolnych i świadectw maturalnych dokonują wojewódzkie kuratoria oświaty właściwe ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o nostryfikację, a

w przypadku jego braku, właściwe ze względu na siedzibę instytucji, w której nastąpi przedłożenie świadectwa.

- w przypadku uznania zagranicznego dyplomu w celu ubiegania się o przyjęcie na **studia drugiego stopnia, studia podyplomowe, studia trzeciego stopnia lub otwarcie przewodu doktorskiego** w Polsce, procedura wygląda następująco:

Jeżeli dyplom uprawnia do kontynuacji kształcenia na studiach wyższego stopnia lub otwarcia przewodu doktorskiego w państwie, w którego systemie szkolnictwa wyższego działa uczelnia, która ten dyplom wydała, uprawnia on również do kontynuacji kształcenia na odpowiednim poziomie (studiach drugiego stopnia, studiach podyplomowych lub studiach doktoranckich) lub otwarcia przewodu doktorskiego w Polsce. Podstawę prawną do uznania dyplomu stanowi wtedy art. 191a ust. 3 i 4 **ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym** (Dz. U. Nr 164 z 2005 roku, poz. 1365, - z późn. zm.):

http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/szkolnictwo/Reforma/20110523_USTAWA_z_dnia_27_lipca_2005.pdf.

Zagraniczny dyplom może uprawniać do dalszego kształcenia w Polsce także na podstawie **umowy międzynarodowej**: <http://www.nauka.gov.pl/?id=997>.

Jeżeli zaś dyplom nie daje bezpośredniego dostępu do studiów wyższego stopnia w kraju jego uzyskania, a mimo to osoba chce kontynuować kształcenie w Polsce, wtedy przed podjęciem studiów musi poddać swój dyplom procedurze nostryfikacji, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie nostryfikacji dyplomów ukończenia studiów wyższych uzyskanych za granicą (Dz. U. Nr 196 z 2011 roku, poz. 1168).

Uwaga! Dyplomy potwierdzające ukończenie studiów wyższych za granicą nie uprawniają do kontynuacji kształcenia oraz otwarcia przewodu doktorskiego w Polsce jeżeli:

1. instytucje, które je wydały lub instytucje, w których prowadzone było kształcenie:
 - a) nie były akredytowanymi uczelniami w dniu wydania dyplomu lub realizowały program studiów nie posiadający akredytacji w dniu wydania dyplomu;
 - b) nie działają w systemie szkolnictwa wyższego żadnego państwa;
2. program studiów wyższych albo jego część była realizowana niezgodnie z przepisami państwa, na którego terenie było prowadzone kształcenie.

- *Uznawalność dyplomów polskich za granicą*

Polskie dyplomy mogą być uznawane bądź na mocy umów międzynarodowych o uznaniu równoważności dokumentów o wykształceniu, albo też - w przypadku krajów, z którymi takich umów nie podpisano - na podstawie obowiązujących w danym kraju przepisów o uznawalności zagranicznych dyplomów.

Polskie dyplomy uznawane są przez inne państwa, o ile wydała je uczelnia posiadająca do tego uprawnienia. Uznanie polskich dyplomów w państwach, z którymi Polska nie zawarła umowy, odbywa się zgodnie z przepisami wewnętrznymi danego państwa. W ramach odpowiedniej procedury może się okazać, że polski dyplom zostanie przyrównany do zagranicznego dyplomu na innym poziomie (na przykład dyplom magistra do dyplomu Bachelor of Arts w Wielkiej Brytanii a nie do dyplomu Master).

Informacje o krajach, z którymi Polska podpisała umowy o uznawaniu wykształcenia dostępne są **na stronie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego:**
<http://www.nauka.gov.pl/?id=997>.

Szczegółowe informacje na temat uznania polskich dyplomów w pozostałych krajach można uzyskać w ośrodkach zajmujących się sprawami uznawalności wykształcenia właściwymi dla danego kraju. Adresy oraz telefony do tych ośrodków są dostępne pod adresem internetowym <http://www.enic-naric.net>. Dokumenty przeznaczone do obrotu prawnego z zagranicą powinny być zalegalizowane (poświadczona autentyczność dokumentu). Osoba ubiegająca się o uznanie dyplomu powinna pamiętać, że jego tłumaczenie na język polski (ale też i tłumaczenie dyplomu z języka polskiego na inny), obarczone może być pewnym błędem interpretacyjnym. Często tłumaczenie dokonywane jest przez osobę nie posiadającą specjalistycznej wiedzy ani o polskim systemie edukacji ani o systemie edukacji państwa, w którym został wydany dokument o wykształceniu. Może to spowodować liczne niezamierzone przekłamanie w treści tłumaczenia, a nawet trudność w prawidłowym rozpoznaniu, z jakim dokumentem o wykształceniu mamy do czynienia. Dlatego też zasadniczo ocena uznawanego dokumentu powinna opierać się na zapoznaniu się z treścią dokumentu w języku oryginalnym, zaś zastosowanie tłumaczenia powinno mieć jedynie charakter pomocniczy. Oczywiście w wielu sytuacjach nie jest to możliwe.

Tłumaczenie zagranicznego dokumentu o wykształceniu może zostać dokonane:

- w Polsce – przez polskiego tłumacza przysięgłego,
- za granicą – wtedy wymagane jest jego poświadczenie w polskiej placówce dyplomatyczno-konsularnej w kraju wydania dokumentu.

Ważnym jest, aby nadany tytuł/stopień nie został przetłumaczony na język polski (obcy), lecz pozostawiony w brzmieniu oryginalnym. Tłumacz nie ma uprawnień do znajdowania polskiego odpowiednika zagranicznego tytułu/stopnia – takie jest zadanie nostryfikacji i uznania go na podstawie umów międzynarodowych.

Opisując sposoby uznawania dyplomów wielokrotnie używaliśmy dwóch określeń – umowa wzajemna oraz nostryfikacja dyplomów. Poniższy akapit traktuje o tym kiedy stosujemy daną procedurę:

*Kiedy uznajemy wykształcenie na podstawie umów międzynarodowych,
a kiedy wymagana jest nostryfikacja?*

a) Następujące dokumenty o wykształceniu:

- świadectwa szkolne,
- świadectwa maturalne,
- dyplomy ukończenia studiów wyższych
- dyplomy o nadaniu stopni naukowych

uznawane są za równoważne odpowiednim polskim dokumentom na podstawie umów międzynarodowych, lub w sytuacji braku uregulowań międzynarodowych, po przeprowadzeniu nostryfikacji. Trzeba jednak pamiętać, że na podstawie umów uznawane są tylko takie dokumenty, o których mowa jest w danej umowie oraz wydane zostały przez uprawnioną do tego instytucję w okresie obowiązywania umowy.

b) Nie wszystkie dokumenty wydane w państwie, z którym Polska zawarła umowę, są uznawane na jej podstawie. Dlatego też, może się zdarzyć, że potwierdzenie uznania dyplomu ukończenia danego poziomu edukacyjnego (czyli nostryfikację dyplomu) musi przeprowadzić uprawniony do tego, odpowiedni organ. I tak, w przypadku nostryfikacji dyplomu studiów wyższych organem takim jest rada jednostki organizacyjnej uczelni, **uprawnionej do nadawania stopnia doktora:**

http://www.ck.gov.pl/images/PDF/Wykaz/wykaz_jednostek.pdf, określonej dziedziny nauki lub dziedziny sztuki, prowadzącej kształcenie w obszarze obejmującym kierunek studiów wyższych, którego ukończenie potwierdza dyplom uzyskany za granicą; w przypadku nostryfikacji stopni naukowych - rada jednostki organizacyjnej, **uprawnionej do nadawania stopnia doktora habilitowanego:**

http://www.ck.gov.pl/images/PDF/Wykaz/wykaz_jednostek.pdf, określonej dziedziny nauki lub sztuki, w zakresie dyscypliny naukowej lub artystycznej, której dotyczy stopień naukowy; zaś w sprawach dotyczących świadectw szkolnych oraz świadectw maturalnych należy się zwrócić do właściwego **kuratorium oświaty**:

http://www.bip.men.gov.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=37:kuratoria-owiaty&catid=16:instytucje-nadzorowane-przez-men&Itemid=41.

c) Nostryfikacji podlegają dokumenty pochodzące z krajów, z którymi Polska nie zawarła umowy o wzajemnym uznawaniu dokumentów o wykształceniu, oraz dokumenty z krajów, z którymi Polska zawarła ww. umowy, a które nie są w nich wymienione (na przykład dyplom bakałarza w krajach byłego ZSRR).

- **Konwencja Lizbońska:**

<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=165&CM=8&CL=ENG>

Konwencja Praska:

Konwencja Praska o wzajemnym uznawaniu równoważności dokumentów ukończenia szkół średnich, szkół średnich zawodowych oraz szkół wyższych, a także dokumentów o nadawaniu stopni i tytułów naukowych, sporządzona została w Pradze dnia 7 czerwca 1972 r.

Rzeczpospolita Polska w dn. 17 grudnia 2003 ratyfikowała Konwencję o uznaniu kwalifikacji związanych z uzyskaniem wykształcenia wyższego w Regionie Europy, zawartą w Lizbonie 11 kwietnia 1997 roku. Jej postanowienia weszły w Polsce w życie z dniem 1 maja 2004 r.

W Konwencji Praskiej z 1972 r. oraz umowach bilateralnych zawartych w latach 70. i 80. stwierdzono równoważność poszczególnych dokumentów. Posiadacze dyplomów w wyniku uznania uzyskują zarówno uprawnienia akademickie (możliwość kontynuacji kształcenia w Polsce), jak i zawodowe. Podobnie jest w przypadku uznania zagranicznego dokumentu w trybie nostryfikacji.

Przepisy dotyczące nostryfikacji:

- **rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dn. 6 kwietnia 2006r. w sprawie nostryfikacji świadectw szkolnych i świadectw maturalnych uzyskanych za granicą** (Dz. U. Nr 63 z 2006 roku, poz. 443):

http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/55/97/55973/nostryfikacja_swiaectw.pdf

- **rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011r. w sprawie nostryfikacji dyplomów ukończenia studiów wyższych uzyskanych za granicą** (Dz. U Nr 196 z 2011 roku, poz. 1168):

<http://dziennikustaw.gov.pl/D2011196116801.pdf>

- **rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011r. w sprawie nostryfikacji stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki uzyskanych za granicą** (Dz. U. Nr 179 z 2011 roku, poz. 1067):

<http://dziennikustaw.gov.pl/D2011179106701.pdf>.

A gdybym chciał uznać świadectwo ukończenia studiów podyplomowych, certyfikat językowy, czy świadectwa/dyplomy ukończenia kursów?

Nie ma możliwości formalnego uznania ich równoważności z polskimi odpowiednikami. Nostryfikacji podlegają bowiem jedynie świadectwa szkolne i maturalne, dyplomy ukończenia studiów wyższych oraz stopnie naukowe.

Świadectwa ukończenia studiów podyplomowych czy certyfikaty językowe można natomiast przedstawić bezpośrednio pracodawcy, jako poświadczenie posiadanych kwalifikacji i umiejętności.

Europas – sposób na ujednoczenie kwalifikacji i kompetencji

- to portfolio składające się z 5 dokumentów umożliwiających obywatelom Unii Europejskiej lepsze dokumentowanie i prezentowanie swoich kwalifikacji i kompetencji na obszarze całej Europy. Korzystanie z Europass otwarte jest również dla państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego nie będących członkami Wspólnoty – tj. Islandii, Liechtensteinu i Norwegii (zgodnie z warunkami określonymi w Porozumieniu EOG) oraz dla krajów kandydujących do przystąpienia do UE zgodnie z ich odpowiednimi Układami Europejskimi.

Europass został przyjęty decyzją **Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2004r.** (Dz.U L 390/6 z dnia 31.12.2004r.):

http://www.europass.org.pl/sites/europass.org.pl/files/Decyzja_PER_15122004.pdf

i obowiązuje od dnia 1 stycznia 2005 roku.

W skład Europass wchodzi następujące dokumenty
dostępne na stronie: <http://www.europass.org.pl/>

1. Europass – CV
2. Europass – Paszport Językowy
3. Europass – Mobilność
4. Europass – Suplement do Dyplomu
5. Europass – Suplement do Dyplomu Potwierdzającego Kwalifikacje Zawodowe

Europass może być wykorzystany:

- do przygotowania kompletnego portfolio dokumentów związanych z karierą zawodową,
- w celu udokumentowania kwalifikacji zdobytych w różnej formie (kształcenie formalne, szkolenia, staże i praktyki zagraniczne),
- do samooceny i prezentacji kompetencji językowych,
- przy poszukiwaniu pracy w kraju i za granicą,
- przy wyjeździe na staż lub praktykę,
- w przypadku kontynuacji nauki za granicą,
- przy przekwalifikowaniu się.

Gdzie można otrzymać dokumenty Europass?

Wzory dokumentów wchodzących w skład Europass wraz z instrukcjami ich wypełnienia dostępne będą we wszystkich językach UE na europejskim portalu internetowym administrowanym przez jedną z agencji Komisji Europejskiej – **Europejskie Centrum Rozwoju Szkolenia Zawodowego – Cedefop**: <http://europass.cedefop.eu.int/>.

Tam też dostępne, będą we wszystkich językach UE, formularze, wraz z instrukcjami wypełnienia, dwóch dokumentów, które wypełniane są samodzielnie przez zainteresowane osoby – Europass – CV i Europass – Paszport Językowy.

Więcej informacji na temat Europassu na stronie **Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej**: http://www.wup.lodz.pl/files/ciz_europass.doc oraz portalu europass.org.pl.

Uwaga:

Obecnie trwają prace organów prawodawczych, mające na celu uwolnienie części tak zwanych zawodów regulowanych..

Opracowanie: Jolanta Sarnowska oraz Bartłomiej Babczyński